

Symptomy dysleksji w nauce języków obcych.

Dysleksja rozwojowa to syndrom, czyli zespół objawów charakterystycznych dla specyficznych trudności w pisaniu i czytaniu (Bogdanowicz K. 2005, „Dysleksja a nauczanie języków obcych” w Psychologia w szkole s. 83). Symptomy dysleksji zmieniają się na w różnych etapach życia (Bogdanowicz, Adryjanek 2004).

Obejmują zaburzony rozwój funkcji wzrokowo – przestrzennych, dlatego percepcja wzrokowa, koordynacja wzrokowo – ruchowa, uwaga i pamięć wzrokowa funkcjonują gorzej niż u pozostałych dzieci.

Zaburzone zwykle są także funkcje słuchowo – językowe:

- słuch fonemowy (różnicowanie głosek),
- umiejętności fonologiczne (wykonywanie operacji na głoskach, sylabach, częstkach fonologicznych),
- pamięć słuchowo – fonologiczna,
- niskie kompetencje metaskładniowe tj. utrudnione rozumienie i ekspresja – przetwarzanie językowe, niski poziom kompetencji budowania zdań (ich uboga i błędna budowa) i trudności w dostrzeganiu błędów oraz nieumiejętność ich poprawienia,
- niskie kompetencje metasemantyczne tj. nieadekwatny dobór słownictwa, ograniczony jego zasób, błędna konstrukcja wypowiedzi i zaburzone rozumienie ich znaczenia współwystępują trudności w dostrzeganiu błędów oraz nieumiejętność ich poprawienia.

Wyniki badań J. Nijakowskiej (2004) wskazują na istnienie zależności pomiędzy zdolnościami lingwistycznymi w ojczystym języku a łatwością przyswajania języka obcego.

Język angielski jako język niefonetyczny stwarza dużo trudności ze względu na zasady

pisowni. Skomplikowane zależności pomiędzy głoskami a literami (czterdziestu czterem głoskom odpowiada dwadzieścia sześć liter). Stawia to przed uczniem wymaganie zrozumienia tego, że jedna głoska może być zapisana za pomocą więcej niż jednej litery tzn. za pomocą kombinacji liter lub różnych liter. Również dana litera lub kombinacja liter może odpowiadać więcej niż jednej głosce. Istnieje też ogromna liczba wyjątków, wyrazów nieregularnych, których pisownię należy utrwalić wzrokowo (Nijakowska 2004, s.146).

Jako przykład może posłużyć możliwość wymawiania litery „a” na pięć różnych sposobów. W podanych wyrazach wymawia się ją inaczej: man, day, wall, party, arrive. Język niemiecki sprawia szczególne trudności uczniom dyslektycznym, ponieważ jest językiem w o wiele większym stopniu niż angielski językiem fleksyjnym (wyrazy się w nim odmieniają).

Częste u osób z dysleksją błędy ortograficzne to:

- przestawianie i gubienie liter;
- zamiana wyrazów (np. homofony; zamiast roll – role);

2

- trudności w czytaniu: wolne tempo, mała płynność, gubienie i przestawianie sylab/liter, zniekształcenie lub w konsekwencji fałszywe rozpoznanie wyrazu (inny niż zapisany);
- niepełne rozumienie przeczytanego tekstu;

Wg badań przeprowadzonych na Uniwersytecie w Sheffield osoby z dysleksją mają zaburzony proces automatyzacji, odpowiedzialny za zapamiętywanie tego, czego uczymy się podczas pisania i czytania i nie zapominamy tej umiejętności. (Fawcett, Nicolson 2004). Dlatego pomimo wielokrotnego napisania jakiegoś wyrazu nadal popełniają błędy. Osoby dyslektyczne mają trudności z mówieniem w języku obcym, nawet jeśli dysponują

wystarczającym zasobem słów. Przyczyną tego jest trudność w przypominaniu sobie słów na zawołanie, uwarunkowana zaburzeniem procesu automatyzacji blokującym przypominanie, a wtórnie także napięcie emocjonalne, które blokuje funkcjonowanie poznawcze (Bogdanowicz K. 2005, s. 86). Trudność ta można zilustrować poszukiwaniem zgubionego dokumentu na komputerze, którego nie potrafimy znaleźć, ponieważ nie pamiętamy, w którym pliku został zapisany. Dodatkowo wypowiedzianie się w języku obcym jest komplikowane przez zaburzenia słuchu fonemowego osób z dysleksją. Uczniowie z dysleksją mają problemy z funkcjonowaniem pamięci krótkotrwałej (roboczej) i długotrwałej, dodatkowo występujące kłopoty z zapamiętywaniem materiału wzrokowo – przestrzennego i słuchowo językowego oraz niższa sprawność pamięci słuchowej, to powody zapamiętywania niewielkiej ilości informacji podczas lekcji. Dlatego uczniowie dyslektyczni są zmuszeni uczyć się wszystkiego w domu. Gorzej niż ich rówieśnicy zapamiętują słówka – niewspółmiernie do włożonego nakładu pracy. Uczniowie z głęboką dysleksją nawet wielokrotnie powtarzający materiał, by go zapamiętać, często nie odnoszą sukcesu (stąd możliwość zwolnienia ich z nauki drugiego języka obcego).

Kolejną trudnością charakterystyczną dla uczniów z dysleksją są trudności z koncentracją i podzielnością uwagi, co bardzo często skutkuje trudnościami w zapamiętaniu i zrozumieniu złożonych ustnych poleceń np. dotyczących zadawanej pracy domowej „Proszę nie zapominać o zadaniu czwartym ze strony 74. Części czasowników nie znacie, musicie więc odnaleźć je w słowniku. Najlepiej wypiszcie je w zeszycie. Podpunkt „b” proszę zostawić. Zrobimy go razem na lekcji. Nie zapomnijcie, że umówiliśmy się na sprawdzian za tydzień. Obowiązują wszystkie słówka od początku semestru...”

Uczniowie dyslektyczni ulegają zmęczeniu po około 30 minutach lekcji. Efektem czego jest „wyłączenie się”, a w konsekwencji przeszkadzanie w prowadzeniu zajęć.

Wg badań J. Steina (2004) w Wielkiej Brytanii i P. Tallala (1996) w USA ze względu na nieprawidłowy rozwój i funkcjonowanie układów wielokomórkowych w systemie wzrokowym i słuchowym, uczniowie dyslektyczni znacznie wolniej odbierają informacje wizualne i dźwiękowe, co powoduje, że przy szybkim tempie mówienia czy dyktowania nie są w stanie nadążyć.

Osoby dyslektyczne mają często nieprawidłowy rozwój motoryczny – piszą wolniej niż ich rówieśnicy, podczas wykonywania tej czynności towarzyszy im wzmożone napięcie i ból w ręce podczas wykonywania tej czynności, ich pismo jest brzydkie i mało czytelne.

3

Mają trudności z uczeniem się treści ułożonych w sekwencje (nazwy liter alfabetu, dni tygodnia, miesiące). Zaburzona orientacja w schemacie ciała i przestrzeni sprawia, że uczniowie są zdezorientowani podczas wykonywania poleceń odwołujących się do kierunków, określających miejsce na kartce np. „prawy górny róg”. Uczniowie dyslektyczni ucząc się jednocześnie dwóch języków obcych są podatni na zjawisko interferencji. „Zjawisko interferencji dotyczy szczególnie języków pochodzących z tej samej grupy lingwistycznej” (Jurek 2004, s. 107). Często ma to miejsce w przypadku uczenia się języka niemieckiego i angielskiego. Pomimo rozumienia zasad gramatycznych często w ich wypowiedziach pojawiają się agramatyzmy.

Opóźnienie rozwoju postrzegania słuchowego dźwięków mowy, słaba pamięć słuchowa i niezbyt skuteczna koncentracja stanowią przyczynę trudności w słuchaniu ze zrozumieniem nagrań; często zapominają to, co było na początku, ponieważ koncentrują się na procesie słuchania. Nieprawidłowa identyfikacja kluczowych dla zrozumienia treści słów sprawia wypaczenie ich sensu przez dyslektyka (fought – bił się zamiast thought – myślał, myśl).

Dostosowanie wymagań edukacyjnych w przepisach obowiązujących nauczycieli nie jest

sprecyzowane, dlatego mogą zdarzać się sytuacje znacznej dowolności w ich interpretowaniu.

Propozycja fundamentalnych zasad pracy z uczniem z dysleksją (D. Sapiejewska2002):

- Wprowadzaj nowy materiał w powiązaniu z wcześniej poznanym.
- Powtarzaj materiał!
- Z uwagi na fakt, że każdy dyslektyk jest inny, a powtarzanie jest procesem

nudnym:

1. Stosuj różnorodne techniki:

- a. buduj połączenia pomiędzy różnymi elementami języka (rodziny wyrazów, patterns of sounds/letters),
- b. używaj pomocy wizualnych (plakaty, obrazki),
- c. używaj rytmu (chanting, raps)
- d. korzystaj ze skojarzeń jako techniki wspomagania pamięci,
- e. wybieraj tematy osobiście interesujące dla twojego ucznia,
- f. baw się ze swoimi uczniami (drama, gry planszowe i inne).

2. Używaj „przyjaznych uczniom” pomocy dydaktycznych:

- a. korzystaj ze słowników obrazkowych,
- b. używaj piktogramów i obrazków, które pomagają uczniom zapamiętywać informacje,
- c. stosuj kodowanie za pomocą kolorów (bądź w tym konsekwentny!),
- d. używaj „okienka” do czytania,
- e. przekonaj dziecko do słuchania materiału z lekcji w domu.

3. Korzystaj z metody stymulacji wielozmysłowej. Ten sam materiał powinien być prezentowany i utrwalany na różne sposoby z wykorzystaniem różnych zmysłów:

- a. patrz, słuchaj i wypowiadaj na głos,

b. słuchaj i śpiewaj,

4

c. patrz, wskazuj i wypowiadaj na głos,

d. patrz, słuchaj i czytaj,

e. słuchaj, dotykaj i wypowiadaj na głos,

f. słuchaj, ruszaj się i wypowiadaj na głos,

g. dotykaj, patrz i wypowiadaj na głos.

4. Zrób wszystko, aby twoja lekcja była dobrą zabawą zarówno dla twojego ucznia, jak i dla ciebie:

a. korzystaj z nursery rhymes i rymowanek ,

b. baw się w odgrywanie historyjek,

c. przynoś na lekcje gry („Spot the difference”, „Memo”),

d. baw się w: „Simon says”, „Snakes & ladders”, „Bingo”),

e. angażuj swojego ucznia do wykonywania pomocy dydaktycznych i organizowania gier i zabaw,

f. nagrywaj różne codzienne odgłosy i proś uczniów, by zgadli, co to za dźwięki,

ewentualnie baw się w „Rozpoznawanie po omacku” (Butkiewicz, Bogdanowicz 2004, s. 73).

Bibliografia

1. Bogdanowicz K. 2005, „Dysleksja a nauczanie języków obcych” [w:] Psychologia w szkole nr 2 (6) 2005

2. Bogdanowicz M., Adryjanek A. Uczeń z dysleksją w szkole, wyd. Operon, Gdańsk 2004

3. Butkiewicz A., Bogdanowicz M. Dyslexia in the English Classroom, Wyd. Harmonia, Gdańsk 2004, s. 73

4. Fawcett A. J., Nicolson R. I., Rola mózdzku w dysleksji. [w:] Dysleksja. Od badań mózgu do praktyki, red. A. Grabowska i K. Rymarczyk, Instytut Biologii Doświadczalnej im. Nenckiego PAN, Warszawa 2004, s. 43 – 75.
 5. Jurek A. Trudności w nauce języków obcych uczniów z dysleksją rozwojową, [w:] Dysleksja w kontekście nauczania języków obcych, red. M. Bogdanowicz i M. Smoleń, Wyd. Harmonia, Gdańsk 2004, s. 98 – 120.
 6. Nijakowska J., Usprawnianie umiejętności odczytywania i zapisywania wyrazów w języku angielskim młodzieży z dysleksją rozwojową, [w:] Dysleksja w kontekście nauczania języków obcych, red. M. Bogdanowicz i M. Smoleń, Wyd. Harmonia, Gdańsk 2004, s. 144 – 155.
 7. D. Sapiejewska, Making words work for dyslexic students – multisensory approach to improving study strategies for dyslexic learners, materiały poszkoleniowe, Gdańsk 2002
 8. Sosin I. Uczeń z dysleksją rozwojową, materiały poszkoleniowe, Warszawa 2016
- Opracowały: A. Dyl – Tarnawska, E. Gronkiewicz